

*Domovina,
ti si kakor zdravje...*

Vljudno Vas vabimo na

III. tabor Slovencev po svetu

v soboto, 6. julija, v Zavodu sv. Stanislava,
Štula 23, Ljubljana-Šentvid

**»Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu
ne odločajo za vrnitev v domovino«**

- Ob 9. uri - *pozdrav predsednika Izseljenskega društva Slovenija v svetu;*
- *kratki nagovori povratnikov in zastopnikov slovenskih skupnosti in organizacij v Sloveniji in po svetu;*
- *razmišljanje o emigraciji - dr. Peter Urbanc, dr. Edi Gobec idr.*
- Ob 11. uri - *okrogla miza:*
predsedniki političnih strank bodo predstavili svoje delo in politiko, povezano z repatriacijo Slovencev po svetu.
- Ob 13. uri - *kosilo*
- Ob 15. uri - *kulturni program*
- Ob 17. uri - *sklepna sv. maša*

*Izseljensko društvo Slovenija v svetu
Štula 23, 1210 Ljubljana-Šentvid
tel. / faks: (061) 152 1008*

III. TABOR

Izseljenskega društva SLOVENIJA V SVETU

**»Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu
ne odločajo za vrnitev v domovino«**

*v letu
obiska svetega očeta
1996*

VSEBINA

UVODNA MISEL, Boštjan Kocmur.	4
NOVI ODBOR IDSVS.....	6
PROGRAM IDSVS ZA LETO 1996.....	7
HIMNA SLOVENIJA V SVETU, dr. Marko Kremžar.....	8
RAZMIŠLJANJA, Marko Japelj.....	9
SLOVENIJA, BOG ŽIVI TE, mag. Ivan Korošec	10
ČE BI MI BILO DANO, France Papež	11
SPEV O NAŠI GORI, Vladimir Kos.....	12
PRISPEVKI LETOSNJEGA TABORA:	
DR. PETER URBANC, KANADA.....	13
DR. EDI GOBEC, ZDA	16
FRANCI ZNIDAR, ARGENTINA.....	18
BLAŽ POTOČNIK, KANADA.....	19
POLDE CVERLE, BELGIJA.....	19
IVAN KOROŠEC, ARGENTINA.....	21
SKLEPNE MISLI.....	22

Uvodna beseda

V letu 1992 smo ustanovili Izseljensko društvo Slovenija v svetu (IDSVS) na željo slovenskih izseljencev, ki so se vrnili iz širnega sveta v Slovenijo. V stari Ljubljani smo se zbrali januarja 1992, in sicer iz Argentine, Združenih držav Amerike, Kanade, Nemčije, Belgije, Avstralije in Slovenije, v skupni želji in potrebi po organizaciji izseljencev za izseljence, ki bi bila vračajočim se Slovencem v pomoč pri reševanju nujnih vprašanj in zadev Slovencev po svetu, saj doslej nismo imeli predstavnika v naši domovini.

Želja in potreba sta postali resnica na ustanovnem občnem zboru. Po nekaj neprijaznih sprejemih uradne v marsičem še razredne Slovenije, so nas le priznali kot društvo. Slovensko katoliško središče na Poljanski 2 nam je po prijaznosti in naklonjenosti našega velikega prijatelja gospoda Janeza Riharja ponudilo prostor za pisarno, za kar se mu vnovič zahvaljujemo. Po preureditvi razbitih, ukradenih Škofovih zavodov, smo dobili lastno pisarno v prenovljeni stavbi Zavod sv. Stanislava, Štula 23 v Šentvidu pri Ljubljani. Slovenija v svetu želi pomagati vsem Slovencem, ki želijo oziroma prihajajo v domovino in imajo kakršne koli težave. V ta namen je vsak dan odprta pisarna od 9. do 13. ure.

Slovenija v svetu že od začetka tesno sodeluje s slovenskimi organizacijami po svetu, jih obvešča in skuša reševati najnujnejša vprašanja njihovih članov. Po drugi strani je cilj društva seznaniti državne organe s težavami izseljenstva in pomagati pri njihovem reševanju.

Tako kot povsod v izseljenstvu je naše delo brezplačno. Država pomaga toliko, da omogoči razne programe.

Društvo je v teh letih obstoja opravilo veliko nalog. Pomagalo je pri urejanju osebnih listin za rojake po svetu in pri pravnem svetovanju, organiziralo je gostovanje dijakov iz Argentine, priskrbelo učne pripomočke za slovenske šole v tujini, državljanstva, posredovalo je in vložilo zahteve za denacionalizacijo, preskrbelo nekaterim stanovanja in potrebne informacije. Tudi v času volitev si je društvo prizadevalo, da bi se položaj slovenskih izseljencev spremenil toliko, da bi ti lahko volili. V raznih priložnostih je društvo sodelovalo z raziskovalnim inštitutom Studia Slovenica pri pripravi razstav »Taboriščni tisk«, »Dokumentarne fotografije in življenja v taboriščih med leti 1945 in 1948« in »Življenje in delo Slovencev v Argentini po letu 1945«. Organizirali smo koncerte slovenskih solistov iz Argentine po Sloveniji, koncerte mešanega in moškega pevskega zbora Slomšek iz Belgije. Organizirali smo slovesnost ob 50. obletnici smrti pesnika Franceta Balantiča v Grahovem in Cerknici. Pripravili smo razstave slovenskih slikark Andrejke in Marjetke Dolinar iz Argentine med slovenskimi izseljenci v Nemčiji, dve v Belgiji in eno v Sloveniji. Peljali smo mladinsko gledališče iz Šentjošta k zamejskim Slovencem na Madžarskem v Gornjem Seniku. Sprejeli smo skupino Kranjsko slovenske katoliške jednote iz Združenih držav Amerike, ki je praznovala 100-letnico obstoja. Skupno s katoliškim središčem Slovencev po svetu smo pomagali pri gostovanju skupine mladih iz društva Slovenija in slovenske župnije iz Stuttgarta pri njihovem vzponu na Triglav. Pripravili smo razstavo znanega slikarja in kiparja Marjana Gruma ter proslavo ob 40-letnici Slovenske kulturne akcije, gostovanje komornega zbora Ave v ZDA in Kanadi, Akademске folklorne skupine France Marolt in komornega zbora Musica viva iz Kranja v Argentini. Med drugim smo organizirali I. in II. tabor Slovencev po svetu. Udeležili so se ga Slovenci iz Zahodne Evrope, Argentine, Avstralije, Kanade, Združenih držav Amerike in zamejstva. Predstavniki slovenskih organizacij in skupnosti so govorili o dejavnosti Slovencev v omenjenih državah, nakazali problematiko, hkrati pa pokazali smernice, ki naj bi vodile naše društvo glede na potrebe izseljencev. Predstavniki Republike Slovenije pa so odgovarjali na izseljenska vprašanja.

V letu 1995 je naše društvo organiziralo več gostovanj in kulturnih prireditev. V mesecu marcu je pripravilo gostovanje dekleškega pevskega zbora »Rosa« iz Radovljice v Stuttgartu in v juniju gostovanje NZA Šušec, folklorne skupine in dekleškega zbora iz sv. Lovranca na Pohorju, v Vadstenu na Švedskem.

28. junija je ID Slovenija v svetu priredilo kulturni program Spev o naši gori ob 50-letnici poveljnega izseljenstva

V mesecu juliju je obiskala Slovenijo slovenska folklorna skupina Pristava iz Buenos Airesa. ID Slovenija v svetu je organiziralo desetdnevno turnejo po Sloveniji in zamejstvu.

V mesecu avgustu je ID SVS priskrbelo strokovno pomoč za zborovsko glasbo slovenski skupnosti v Mendozi in organiziralo peto gostovanje maturantov iz Argentine. Septembra je bila razstava Ivana Bukovca v Sloveniji in gostovanje Domžalskega komornega zbora v ZDA in Kanadi.

V mesecu oktobru je ID Slovenija v svetu organiziralo razstave akademskega slikarja Ervina Kralja v Belgiji in Franciji, gostovanje prof. dr. Helge Glušič v Argentini in zbora Vasovalci v Parizu.

Decembra je ID Slovenija v svetu priredilo za izseljence, ki ta čas bivajo v Sloveniji, Miklavžev večer.

Kot lansko leto je Izseljenskemu društvu Slovenija v svetu uspelo pridobiti finančna sredstva za kulturno-obveščevalno glasilo Glas SKA in revijo Meddobje.

Slovenija v svetu skuša izseljencem skozi vse leto, zlasti od maja do novembra, ko jih je največ na obisku v domovini, prek svoje pisarne v Šentvidu dajati vso potrebno pomoč. Veliko število izseljencev se oglašuje, ker išče ugodna stanovanja za čas svojega bivanja v domovini. Mnogo se jih oglašuje v pričakovanju pomoči pri ugotavljanju državljanstva in pridobivanju lastninskih certifikatov ter za informacije o štipendijah in za svetovanje pri postopkih za denacionalizacijo razlaščenega premoženja.

SVS je v začetku letošnjega leta organizirala že dva sprejema za učitelje iz Argentine in Avstralije. V mesecu februarju pa je skupno s Planinskim društvom Celje, Zedinjeno Slovenijo ter s Slovenskima planinskima društvoma Bariloče in Buenos Aires organizirala praznovanje 45-letnice SPD Bariloče. Na teh prireditvah so poleg znanih planincev iz Slovenije in Argentine sodelovali tudi pesnik Tone Kuntner, Slovenski inštrumentalni asambel iz Buenos Airesa ter več kulturnih skupin iz Bariloč. V mesecu marcu je IDSVS organiziralo v Ljubljani razstavo akademske slikarke Alekse Ivanc-Olivieri s Korzike. Pred nami je še naporno leto a polno prijetnih programov in zavesti, da služimo narodu.

Po vsem delu in prizadevanju čutimo potrebo, da si oblikujemo širši krog svojega delovanja. K temu vabim vsakega od navzočih članov in se že vnaprej zahvaljujem za katero koli pobudo.

Čeprav je še zelo mlado, šteje naše društvo že več tisoč članov po vsem svetu. Dobro se zavedamo, da Slovenci po svetu niso le turisti ali folklorna zanimivost. Doživeto poznamo izseljensko problematiko, zato skušamo pomagati Republiki Sloveniji in predstavnikom slovenske vlade, da bi slovenski izseljenci ostali živ ud slovenskega naroda, saj v svetu zastopa matično domovino kot najboljši poslanik!

Izseljensko društvo Slovenija v svetu skrbi za vse izseljence, zato vam ljubeznivo ponuja roko v pomoč v vseh osebni zadevah in skupni potrebah.

Kako radi bi odstranili vse negativne silnice, ki preprečujejo vrnitev tisočim, da bi se vsak, kdor hrepeni in želi, napil lepote in kulturnih zakladov prelepe Slovenije, kjer poleg naravnih lepot vabijo bele cerkvice in cvetja bogati domovi prijaznih, srčno dobrih ljudi.

Vrnite se, sestre in bratje, in skupno bomo gradili še lepšo Slovenijo!

Boštjan Kocmur, dipl. ekon.,
predsednik IDSVS

Nov izvoljeni odbor za leto 1996/97

Glavni odbor

Predsednik..... Boštjan Kocmur
Podpredsednik..... Marko Jerman
Tajnik..... Franci Kadivec
Blagajnik..... Marjanca Slak
Kulturni referent..... Marjetka Dolinar

Nadzorni odbor

Zora Čampa
Pavlinka Korošec Kocmur
dr. Andrej Vovko

Častno razsodišče

Stane Šterbenk
Marjanka Kremžar - Jerman
Borut Uršič

Program izseljenskekega društva Slovenija v svetu za leto 1996

- februarja 1996: Gostovanje Planinskega društva Celje v Argentini, ob 45 - letnici Slovenskega planinskega društva in stoti obletnici postavitve stolpa Jakoba Aljaža.
- marca 1996: Gostovanje lutkovnega gledališča Maribor v Argentini.
- marca 1996: Razstava akademske slikarke Alekse Ivanc Olivieri s Korzike v Ljubljani.
- marca 1996: Gostovanje Ribniškega okteta v ZDA in Kanadi.
- junija 1996: Gostovanje Domžalskega komornega zbora v Nemčiji in Belgiji.
- julija 1996: V soboto, 6. julija, bo v Zavodu sv. Stanislava III. tabor Slovencev po svetu na temo: *Razlogi, zaradi katerih se izseljenci in njihovi potomci ne vračajo v domovino*. Sodelovali bodo izseljenci in predsedniki političnih strank.
- julija 1996: Tritedenski obisk slovenskih maturantov iz Kanade in Argentine v Sloveniji.
- julija 1996: Pomoč pri obisku 50 skavtov iz Kanade v Sloveniji.
- avgusta 1996: V soboto, 3. avgusta, bo v Zavodu sv. Stanislava srečanje z mladino iz Evrope in prekomorskih držav (konec srečanja 4. avgusta na sv. Višarjah).
- septembra 1996: Razstava akademske slikarke Janike Omahna iz Argentine v Sloveniji.
- oktobra 1996: Razstava akademske slikarke Marjance Savinšek iz Pariza v Sloveniji.
- oktobra 1996: Gostovanje Domžalskega komornega zbora v Argentini.
- decembra 1996: Gostovanje pevskega zbora iz Mendoze v Sloveniji.
- Pomoč pri izdaji monografij o pomembnih Slovencih.
- Izdaja dvojezičnega zbornika ob 100-letnici Kranjsko-Slovenske katoliške jednote.
- Nakup knjig za izseljenske knjižnice.
- Pomoč pri izdaji časopisov in revij:
 - a) Revije Meddobje in Glas SKA,
 - b) Tednika Svobodna Slovenija iz Argentine,
 - c) Korenine - Glasilo Slovencev iz Pariza.
 - č) Kulturno-informativno glasilo izseljenskega društva Slovenija v svetu.

Boštjan Kocmur,
predsednik IDSVS

dr. Marko Kremzar

Slovenija v svetu

Slovenija, zapojmo ti
iz polnega srca,
naj pesem naša zadoni,
prek zemlje do neba!
Slovenija, nas skupni dom
med biseri sveta,
z lepoto te obdal je Bog,
od morja do gora.

Slovenija, moj dom brez mej,
ker nosim te s seboj!
kjer rod je moj, kjer sin je tvoj,
tam si Slovenija!

Moj narod - svobodnjakov rod –
si kneze voli sam,
mučencev je, junakov plod,
ki ne boji se ran.
Iz tisočletnih korenin
poganja naša rast.
Resnico ljubimo in mir,
svobodo, vero, čast!

Slovenija, moj dom brez mej,
ker nosim te s seboj!
Kjer rod je moj, kjer sin je tvoj,
tam si Slovenija!

Razmišljanja

Življenje v tujini je včasih polno novih in radostnih spoznanj, včasih pa tudi žalosti in domotožja. Že vse od otroštva človek posluša glasove in melodije, ki so sicer znane vendar tuje. V njem se krepi spoznanje, da je tujec, čeprav je tam rojen, da je njegova prava domovina drugod. Tam nekje med sončnimi Alpami, v stari Evropi. Tako je sleherni izmed nas sanjal o obljubljeni deželi, kjer so naši doma, kjer govorijo in pojejo kot mi. Sanje o izgubljenem raj.

Od otroštva smo pili besedo naših staršev, ki so nam pripovedovali o svoji mladosti, o travnikih, pokritih z rožami, o zasneženih hribih, o zelenih pomladih in mrzlih zimah, junijskih kresovih in belih polnočnicah. Mi smo rasli sredi asfalta in betona v tuji deželi.

Ni čudno torej, da smo, takoj ko so nastopile spremembe, prišli, da bi doživeli ta raj. Drugi so prišli, si vse to ogledali in doživljali, posneli in odšli nazaj. Nekateri pa smo se tu ustavili in se odločili: »Od zdaj bo tu moj dom!« A dolgoletna sužnost je tudi čase in ljudi spremenila. Spoznali smo dom, o katerem smo sanjali in po katerem smo hrepeneli; toda ta dom je preteklost, ostal je kot pravljica, brez prostora, v željah vseh, ki iščemo dom v prostoru.

Zato iščemo prostor v domovini. Iščemo se med seboj, med sebi enakimi, se podpiramo in opogumljamo. Ustanovili smo društvo, da bi se srečavali in si pomagali. Da bi pomagali tistim, ki prihajajo za nami in tistim, ki se odločajo, da bi prišli. Ker pa izhajamo iz določenih skupnosti v tujini, se zavedamo, da smo odgovorni tudi zanje. Naši starši in bratje so ostali v naši drugi domovini in pričakujejo naše sodelovanje in povezavo z domovino. Vsa povojna leta jim je bila Slovenija mačeha. Zdaj o njej govorijo kot o materi in upajo, da tudi ona misli nanje in jih sprejema kot svoje ljubljene sinove in hčere. Vemo, da je naša sveta dolžnost vzpostaviti most med našo domovino v tujini in našo matično domovino, most med preteklostjo in prihodnostjo.

Ivan Korošec

Slovenija, Bog živi te!

Dočakal sem jutro
slovenske svobode
in videl zastavo
z zvezdo krvavo,
ki je čakala
kakor obsojenec
ob sramotnem stebru.

Ko zaoril je klic
resnične svobode,
se je znamenje rdeče oprode
osramočeno

Na veliki jambor
nove slovenske barke
pa se je dvigala
nova zastava:

sožitje in sprava,
za narod moj,
za zemljo našo,
kraljestvo Triglava!

France Papež, Argentina

Če bi mi bilo dano

Če bi mi bilo dano, da bi moral iti na konec sveta in vzeti s seboj le najpotrebnejše, eksistenčno nujno, bi poleg križa in poleg zaklada jezika vzel tudi drobno knjižico z naslovom: Poezije doktorja Franceta Prešerna. Druge stvari bi prišle za temi.

V resnici se je tako zgodilo - šli smo na konec sveta in vsakdo je vzel na pot, kar je mogel. S seboj imam Poezije Franceta Prešerna in nekaj drugih pesmi - most s preteklostjo in z bitjo slovenstva so.

Februar je, mesec pesnikove smrti. V mislih se približam Sloveniji, grem v Kranj. Ne v Kranj naših polpreteklih dni, ampak v mestece iz leta 1849, v tisti Kranj, kjer je pesnik v zadnjih mesecih svojega življenja prizadeto iskal pravico za zatirane.

Mrak se spušča na zdomske ravni in potopljeno mesto; ogromni kameniti skladi se spreminjajo v sive prikazni; telo prastarega morja valuje brezdanje med temi bregovi in onim obzorjem. Pijem in skoraj na glas trdim - v kotu tukajšnje krčme – da je v Prešernovi poeziji pravica vodilna, najgloblja ideja. Ampak ideja pravice vodi k drugemu najsvetejšemu: k svobodi. Zakaj mi je Prešeren tako potreben? Zavest slovenstva, človeškosti, pravice in svobode so stvari, brez katerih ne bi mogel niti za trenutek obstati na teh celinskih in morskih ravneh. Ko imam to, se lahko zvijam v ritmu sveta, dotikam vročih in mrzlih strojev, govorim tuje jezike, čakam - obstajam.

V silnem naporu duha in spomina se dvignem v oni svet, grem po cesti, ki pelje med hribovjem in gozdovi preko Planine in Vrčic. Spotoma se ustavim v Kotu, potrkam na znane, težke dveri. Nihče se ne oglasi, nihče ne pride odpirat. Nato čakam do večera, grem na vrt, kjer stoji stara češnja, zavijem v vinograd, poskusim pijačo. Zvečer se še enkrat oglasim pri hiši, udarim na okno - vse je tiho, nikogar ni. V dalji zalaja pes. Ljudje, ki jih srečujem na poteh in cestah, so drugi, kot sem jih nekoč poznal.

Vladimir Kos

Spev o naši gori

Ne bom prikrival,
da mi včasih tam ob morju
srebrni žarek
črnega neba v viharju

smaragd globin
za hip v gladini
razodene.

Tako da hočem tja
po to, kar z brega čutim,
da sveti se

naenkrat vidno
v živi sliki.

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino

Dr. Peter Urbanc
Kanada

Tema današnjega razmišljanja, dialoga, ki naj bi odgovoril na vprašanje, zakaj se naši rojaki, izseljenci ne vračajo, je smiselna, malo pozna, toda še vedno aktualna.

Redke so države, če je sploh katera v današnjem svetu, ki svojih izseljencev ne vabijo domov. Še redkejša se zgodi, da bi kakšna država načrtno omejevala, blokirala, odsvetovala prikrito ali celo javno vrnitev rojakov. Ni hvaležno niti prijetno tožiti se, »J'accuse«. Pri Zolaju je šlo za enega človeka. Današnja Republika Slovenija, vlada in še posebej dve stranki so prizadele desetisoče. Soočamo se s porazom, tragedijo zgodovinskega, usodnega pomena. Namesto vsaj 20.000 rojakov se jih je po letu 1990 vrnilo verjetno manj kot 200. To je absolutno in relativno najnižja številka v primerjavi z drugimi državami kot Hrvaška, Poljska, Češka, Slovaška.

Vse od zmage demokracije nas ni nihče povabil, da bi se vrnili v domovino svojih prednikov, svojega rojstva, svoje mladosti, domovine, kjer bi, če ne drugega, lahko v miru zaspali. Naša vrnitev je bila tako ali drugače blokirana, onemogočena, nedobrodošla.

Na vprašanje ali je bila emigracija pripravljena, da se vsaj deloma vrne, odgovarjam pritrdilno. Da bodo stvari jasnejše, podajam kratek opis izseljenstva. Zadnja leta govorimo o treh vrstah izseljencev.

1. Tako imenovana stara emigracija. To so izseljenci, ki so se množično izseljevali vse do leta 1910, malo manj do leta 1914. Novi val je prišel takoj po prvi svetovni vojni. Ta se je z zaprtjem Amerike 1924 preusmeril v druge države: Kanado, Argentino, in vse to do svetovne krize. To izseljenstvo sega do 5 generacij nazaj. Danes je asimilirano, to se pravi, zgubili so naš jezik, zgubili so slovensko zavest, povezavo, ostal je medel spomin. A nekdanji domovini so naklonjeni. Premnogi so še vključeni v slovenska amerikanizirana društva, kot so Katoliška ameriška liga, Narodna podpora in Bled v Kanadi. V čast teh zgubljenih generacij naj omenim, da so dodali svoj del akcije ob naših težkih in svetlih trenutkih. Govorim o zlorabljeni podpori med drugo svetovno vojno in o dokajšnji podpori v trenutku naše osamosvojitve. Iz tega izseljenstva se bo še dalo sem in tja navezati gospodarske stike, nekaj turizma. Povratnikov iz te skupine ne bo več. Naj omenim še tragedijo povratnikov tega izseljenstva leta 1945. Na povabilo, skoraj na pritisk so prišli tisoči iz Nemčije, Argentine, Kanade. Sprejeli so jih lepo, toda vrnili so se v domovino, ki je naravnost drvela v moralno in materialno revščino. Tudi ti so postali žrtve revolucije. O tem se ni govorilo, prizadete je bilo sram, da so tako naivno padli v nemogoče razmere.

Druga emigracija, politična, in tretja, ekonomska, spadajo v obdobje, ki se je začelo po leti 1945. Ta emigracija je dosegla visoko število 250.000 oseb. Za politično izseljenstvo je prevladal izključno politični motiv. Pri gospodarskem je šlo za kombinacijo politike in gospodarstva. Pri obeh je razlog komunizem. Režim se je trudil za diferenciacijo med politično in gospodarsko. To namerno diferenciacijo sem zasledil pri Slovenski izseljenski matici (SIM). Navodila zanjo sem našel v dosjeju SIM v Arhivu RS v Ljubljani.

Izseljenstvo je v celoti s silnim navdušenjem pozdravil konec enoumja in seveda dan samostojnosti. Čakali smo dolgih 50 let. Svoje pogovore smo vedno končali pri prihodnji sreči naše vrnitve. Zato smo v tujini z velikimi žrtvami ohranjali slovenstvo. Otroke smo učili slovensko s tihim upanjem, da bodo slovenščino potrebovali doma. V tistih velikih trenutkih vnovične politične svobode, samostojnosti, smo še z večjo zagnanostjo delali v organizacijah v krogu svojih družin. Na obzorju se nam je prikazala domovina, ko se bomo vrnili.

Izseljenci ne bi prišli praznih rok. Prinesli bi večjo humano, gospodarsko, kulturno in politično razgledanost. Dvojno je duhovno bogastvo človeka, ki se vživi v miselnost, življenje dveh ali celo več narodov. Prinesli bi tehnično znanje, ki smo ga uveljavljali v tujem okolju. Prinesli bi znanje jezikov. S pravilnim domovinskim prijemom do povratnikov bi prišli desetisoči z milijardami dolarjev.

Kaj smo pričakovali od domovine? Enakopravnost, ki nam pripada kot državljanom. Malo pravičnejši denacionalizacijski zakon. Domovini bi se to splačalo. Začeli bi delati takoj, in to z lastnim kapitalom.

Veliko je stvari, ki nas vabijo v domovino. Gre v prvi vrsti za intimne občutke povezanosti z rododom, z našim jezikom, z našo pesmijo, za srečne spomine na naše prednike, učitelje, duhovnike. Temu občutku, nagonu se je težko upirati. Emigracija je pričakovala upravičeno resnico o naši tragediji iz obdobja 1941 - 1945. Gre za dobro ime padlih in dobro ime preživelih.

Naštel bom težave, dejstva, ki so omejili, bolje rečeno, povsem blokirali našo vrnitev.

V petem členu naše ustave beremo o skrbi naše države do izseljencev in do oseb, ki so slovenskega rodu. Po tem, kar se je negativnega zgodilo in se še dogaja z našimi državljani v diaspori, ta člen zveni ironično. Poseben obljubljen zakon s pomembnimi pravicami in privilegiji za Slovence nedržavljanke v tujini, zveni še toliko bolj ironično, ker smo celo državljani v diaspori soočeni z očitveno neenakostjo in diskriminacijo doma.

Začenjam s prvim našim križem **državljanstvom**. Sramotna odločba, da morajo nekdanji politični izseljenci za državljanstvo zaprositi, je povzročila, da je velik del izseljencev ogorčeno napravil križ čez vrnitev. Pozna odprava te poniževalne prošnje je prišla prepozno. Škoda je bila napravljena. Isto velja za odločbo Ustavnega sodišča za vse osebe, ki jim je SFRJ odvzela državljanstvo. Popravit to krivico jim je vzelo dve leti.

Naravnost škandal pa je izdajanje potrdil o državljanstvu. Z malo sreče to dobiš v dobrem letu. Še tako šibka administracija bi to morala izdati v 10 dneh po ugotovitvi rojstva in nekdanjega bivanja v domovini. Kljub zakonski določbi, da so otroci slovenskih državljanov upravičeni do državljanstva, to zavlačujejo do tri leta ali preprosto ne rešijo. Nemški priimek kot Thaler, Grafenauer, Krepfl zadostuje, da te zavrnejo kot Nemca. Izjema so razni grofi, trgovci čistega nemškega rodu, za te so našli rešitev. Težave delajo takim, ki so se državljanstvu za časa enoumja odpovedali. Posebnim težavam so izpostavljeni nekdanji politični emigranti in tisti, ki bi morali dobiti vrnjeno premoženje.

Znane so težave z **dvojnimi državljanstvom**. Danes je dvojno državljanstvo povsod dovoljeno, izjema je Nemčija, pa še tam načrtujejo spremembo. V RS levica in njeni privrženci grozijo, da bodo možnost dvojnega državljanstva odpravili.

Domala vse demokratske države imajo zgledno urejene **volitve** svojih državljanov v diaspori. Na konzulatih vodijo register državljanov, ki na dan volitev volijo na konzulatu ali kakih drugih krajih. RS si je dovolila posebnost - norčevanje iz ljudi in ustave - z volitvami po pošti. To je zapleteno in tako neučinkovito, da večina teh glasov propade. Za 1992 sem skušal zvedeti, koliko nas je volilo, prišel sem do števila 3.000. Pri poštnih volitvah je praktično vsak nadzor s strani stranke nemogoč. Izgovor je preprost - ni prispelo... Če bodo letošnje volitve izpeljane po pošti in ne prek predstavništva, je to zadosten razlog, da se razglasijo za neveljavne. Razumem, da se SDS na tem področju trudi za izboljšanje.

Enako države z množičnim izseljenstvom določijo za diasporo pravico izvoliti v nekaterih okrožjih na tujem lastne poslance. Tako ima Italija za diasporo rezerviranih 20 mest, Hrvaška 8, prav tako Poljska in druge države. Slovenija ima 2 poslanski mesti (manj kot 3.000 Italjanov v Kopru in manj kot 8.000 Madžarov v Lendavi). Za izseljence, med katerimi je verjetno še kakih 200.000 oseb, ki imajo še slovensko državljanstvo RS ne preskrbi nobenega mandata. Demokratična ustavna pravica za izseljence, voliti in tudi kandidirati, ne obstoji. Nas v posmeh demokraciji v državnem zboru ne zastopa nihče. Ostajamo kot pod enoumjem objekt, o katerem odločajo drugi.

Za uspešno povezavo diaspore z domovino morejo veliko napraviti naši **konzuli, veleposlaniki**. Do teh morajo izseljenci imeti zaupanje, spoštovanje. Politični položaj tak, kakor je, ne more povsem izločiti levece. Vendar je očitno zgrešeno imenovati skoraj vse naše predstavnike iz okvira levičarskih diplomatov. Ti isti ljudje še do leta 1990 niso bili naklonjeni večini izseljencev. Ne samo to, bili so vedno in povsod v pomoč Udbi, da je ta mogla učinkoviteje delovati. Izseljenec enostavno s takimi ljudmi preprosto ne more priti do kakega intenzivnega prisrčnega sodelovanja. To nas ne navdušuje, da bi se vrnili.

Kot dodatna spodbuda vlade, »naj nas izseljenci puste na miru«, so konzularne tarife RS. Te so v primerjavi z drugimi državami najvišje na svetu.. Preprosta overovitev podpisa stane 25, potni list 85 dolarjev.-Tarifa za potni list v višini 8.500 tolarjev kaže očitveno diskriminacijo med državljanom doma in tistemu iz diaspore.

Poprava krivic. Marsikaj bi se lahko popravilo, celo danes, po 50 letih. Za časa enoumja, posebno v prvi fazi, so bili nešteti vrženi iz stanovanj, posebno v Ljubljani. Niti najmanj se ni nihče potrudil, da bi ti ljudje dobili kakšno nadomestilo. Ne vračajo v naravi kmetij beguncev, hiš, ki so bile v lasti družin skozi stoletja. Izgovor, da se ne sme povzročati novih krivic, je nesmisel. Od nekdanj so se ukradene stvari vračale pravemu lastniku. Če je po sredi kak novi lastnik, ki »ni vedel«, da so stvari ukradene, naj se njemu plača odškodnina, ne pa okradencu.

Mnoge krivice grede na rovaš raznih naših »zastopstev izseljencev«. Pri SIM, ki je igrala tako žalostno vlogo skozi desetletja, ko ni bila samo v pomoč raznim državnim organom, ampak je to bila partija sama, smo zdaj upali, na večjo objektivnost in razumevanje. Prva leta je kazalo dobro, zdaj pa smo spet na starem. V njihovih akcijah oziroma razmerja do dela izseljencev spet čutimo, da nismo pravi. Stali smo na napačnem bregu zgodovine... Večina izseljenstva odklanja SIM. Nekatera nova društva, ki delajo med domovino in diasporo, so prav dobra, ti rednih fondov ne dobe. SIM dobi večino sredstev, četudi ne more napraviti veliko.

Pritožb glede diskriminacije, blokiranja izseljenstva, je veliko. Naj omenim samo še eno, ki več kot jasno kaže načrtno diskriminacijo izseljencev. Gre za komunikacijo. Ta je zanesljivo najpomembnejša za izseljence. Vse domovinske zadeve: državljanstva, nacionalizacija, pokojnine, vrnitev se nujno urejajo po pošti. Skoraj neverjeten, edinstven na vsem svetu je vladni nalog, da se mora v poslovanju z izseljenci uporabljati **navadna pošta**. Tako traja menjava pisem z Argentino, Kanado, ZDA, Avstralijo tudi po dva meseca. Še malo hujša klofuta sta izjavi prvakov LDS in ZLSD, ki sta emigrantom preprosto dejala - ostanite zunaj ali se tja vrnite.

Za konec omenim primerjavo razmerja drugih držav do izseljenstva.

V **Avstriji** poznajo dvojno državljanstvo. Izseljenci volijo na predstavištvih.

Češka. Poznajo dvojno državljanstvo. Izseljenci so posebej vabljeni domov, še posebej poslovneži. Teh se je vrnilo 6.000, med drugim lastniki BATE. Premoženje so prav na hitro vrnili vsem Čehom in tujcem, izjema so Sudetski Nemci na njihovih območjih.

Baltiške države, Ukrajina. Vabijo izseljence. Sposobne vzamejo v najvišje državne službe celo kot ministre.

Italija. Imajo dolgo izseljensko zgodovino. Na vse načine jih povezujejo z domovino. V tujini imajo svoje kulturne ustanove. Politično angažirajo izseljence. Na konzulatu je izseljenec res pravi privilegiranec; za storitve plača malo ali so celo zastonj.

Hrvaška. Vse od dneva samostojnosti vabijo celotno izseljenstvo domov. Nekateri povratniki so zasedli ministrska mesta. Veliko diplomatov (Nobilo) so Hrvatje potegnili neposredno iz izseljenstva. Volitve v tujini so od prvih volitev naprej organizirane prek predstavništev. Diaspora se odzove. Na posamičnih nastopih Tuđmana v Avstraliji, Kanadi ga je poslušalo več kot 10.000 ljudi hkrati. Diaspora je kupila RH veleposlaništva v Kanadi, Avstraliji in ZDA!! Podpora diaspore domovini je ogromna.

Irska. Za izseljence povratnike domovina omogoča zdravstveno varstvo zastonj, transport zastonj, celo nekaj elektrike in goriva. In še pokojnine iz inozemstva so oproščene davka.

Položaj slovenskega izseljenstva je v smislu povezave z domovino, v smislu stalne vrnitve šibak. Statistika, da se jih je slovenskim oblastem od 200.000 izseljencev naših državljanov po moji zadnji informaciji prijavilo samo 20.000, pove vse. Niti denacionalizacija niti certifikati nas niso zbudili. Ostajamo folklor, turisti in nič več, točno po načrtu »organizacije«.

Naj gledam še tako optimistično, ne morem mimo dejstva, da smo lep del, mogoče večji del našega izseljenstva v teh 6 letih izgubili. To, česar ni mogel napraviti komunizem, je uspelo skoraj v polni meri strankam, ki delujejo pod novimi imeni. Oton Zupančič bi zapisal: vzela nam jih je nova »svoboda«.

Kaj nam ostane? Nekaj bi se še dalo rešiti. Rešiti mislim v smislu stalne vrnitve ali vsaj intenzivne povezave z domovino. Kako bi mogli to ustvariti? Načina sta dva, celovita sprememba duha pri starih silah, te so nam bile več kot 50 let nenaklonjene, ali prodor novih političnih sil.

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino

Dr. Edi Gobec, ZDA,

zaslužni profesor sociologije na državni univerzi v Kentu, Ohio, in ravnatelj Slovenskega ameriškega raziskovalnega središča, ZDA.

V imenu našega raziskovalnega središča in v svojem prisrčno pozdravljam vse udeležence in želim zborovalcem in društvu Slovenija v svetu res kar največ uspehov.

Naj svoj odziv na vaše vabilo začnem z omembo ankete, ki sem jo v letu 1961 izvedel med slovenskimi begunci v Ameriki. Na za vaše zborovanje pomembno vprašanje, ali bi se prejemnik vprašalnika vrnil v Slovenijo, če bi bila ta svobodna in demokratična, je skoraj 22 odstotkov odgovorilo, da bi se gotovo vrnil, 14 odstotkov pa, da bi se skoraj gotovo vrnil; torej bi bilo skupaj kar okrog 36 odstotkov zelo verjetnih povratnikov. Skoraj enainštirideset odstotkov je bilo neodločenih, in če poznamo ravnanje naslovljencev v raznih drugih anketah, vemo, da se navadno od ene in dveh tretjin neodločenih končno odloči za eno izmed dveh nakazanih možnosti. Tako bi mogli v našem primeru sklepati, da bi se verjetno okrog leta 1961 nagibalo k odločitvi za vrnitev v svobodno in demokratično Slovenijo nekako med 50 in 64 odstotkov beguncev v Ameriki. Samo šibkih 22 odstotkov je odgovorilo, da bi se tudi v primeru svobodne in demokratične Slovenije ne vrnil, in dobra dva odstotka nista odgovorila na to vprašanje.

Eno splošnih pravil pri vsakem preseljevanju iz države v državo je, da je število izseljencev toliko višje, kolikor močnejši so negativni pritiski v državi, kjer živijo, in kolikor močnejše so pozitivne privlačnosti države, v katero se naseljujejo. V dobi največje gospodarske ali politične krize v Sloveniji je bilo na primer tudi izseljevanje iz Slovenije na višku (gospodarski izseljenci in politična emigracija) in podobno je bila repatriacija iz Amerike in drugih držav sorazmerno najvišja v času najhujših gospodarskih depresij v državi naselitve, da omenjamo le enega izmed več možnih vodilnih dejavnikov.

Ovire za trajno vrnitev v Slovenijo moramo torej iskati predvsem v razmerju med negativnimi dejavniki v Sloveniji in pozitivnimi dejavniki v zdomskih državah, kot jih subjektivno zaznavajo slovenski izseljenci in njihovi potomci, kolikor se slednji sploh ukvarjajo s tem vprašanjem. Natančneje bi lahko rekli, da gre za preplet ali interakcijo pozitivnih in negativnih silnic v državi od koder prihajajo, Sloveniji, in v državi naselitve, na primer Ameriki, Kanadi, Argentini, Avstraliji, Nemčiji ali kjer koli po svetu. Če so pozitivne silnice v Sloveniji subjektivno zaznane kot močnejše od pozitivnih silnic v zdomstvu in negativne silnice v Sloveniji šibkejše od tistih v tujini, bi smeli pričakovati razmeroma veliko število povratnikov. Zelo majhno število povratnikov pa nam kaže, da velika večina slovenskih izseljencev subjektivno občuti premoč pozitivnih silnic v zdomstvu in negativnih v Sloveniji. Slovenija, ki postaja s svojimi naravnimi lepotami in kulturnim bogastvom čedalje privlačnejša za krajše ali daljše obiske, zaradi prepleta silnic v Sloveniji in v zdomstvu ta čas ni dovolj privlačna za stalno naselitev tako imenovanih povratnikov.

Katere so glavne ovire za stalno vrnitev v Slovenijo?

V naglici bi jih nekaj omenil; vrstni red njihove pomembnosti pa gotovo ni za vse enak:

1. Gospodarska, politična in celo kulturna negotovost v Sloveniji, ki jo pretresa usihajoča plodnost Slovencev in sorazmerno hitra množitev priseljencev z juga, naraščajoče zločinstvo, pogosto omenjena nepravnost države, divje lastninjenje, neprestane »afere« in najrazličnejše zvrsti povsem nekaznovanega gospodarskega kriminala, neobžalovane komunistične zaplembe (dejansko tatvine) lastnine pravnih lastnikov in večkrat namerno

zavlačevanje vračanja premoženja resničnim upravičencem, številni stečaji (bodisi namerni ali kot posledica nezmožnih upravnikov in uslužbencev brez delovne etike), da ne omenjamo vdora mamil, moralne degeneracije in nevarnosti na slovenskih cestah, kjer oblasti ne znajo, ne morejo ali nočejo napraviti reda. Ta negotovost ne le preprečuje stalno vrnitev slovenskih zdomcev, ampak tudi zmanjšuje verjetnost gospodarskih naložb, dokler se položaj temeljito ne izboljša. Prenekateri zaveden slovenski podjetnik v Ameriki mi je rekel, da bi lahko jutri odkupil ali začel graditi tovarno v Sloveniji, če bi razmere ne bile tako negotove, neurejene in brezpravne. Skratka, malokdo se je voljan podati iz urejenosti v razmeroma veliko negotovost, ki še vedno na toliko področjih vlada v Sloveniji in so jo okušali ter jo še danes okušajo tudi nekateri njenih najboljši in najzaslužnejši sinovi - od cerkvenih dostojanstvenikov do demokratičnih politikov in zmožnih gospodarstvenikov, da ne omenjamo krivic, ki jih trpijo politično zapostavljeni upokoјenci in ekonomsko prizadeto brezposelno delavstvo.

2. Najverjetnejši kandidati za stalno vrnitev v domovino bi najbrž bili povojni, večinoma politični izseljenci ali begunci, med njimi številni izobraženci in strokovnjaki in vsaj delno tudi njihovi otroci. Poleg že omenjene vsesplošne negotovosti pa je prav za te največja ovira dejstvo, da so na toliko vodilnih mestih v Sloveniji in v slovenskih diplomatskih zastopstvih še vedno preoblečeni komunisti in njihovi koristni pomočniki ali podkupljenci. Slednji so na najrazličnejše načine nakazali nezaželenost vseh zanje politično nezanesljivih izseljencev, včasih pa kar naravnost povedali, naj njim neljubi izseljenci kar ostanejo, kjer so - torej niso dobrodošli niti kot obiskovalci ali turisti, kaj šele kot stalni povratniki. Vsa ta po komunistih in njih medijih zrežirana nezaželenost se gotovo kaže tudi v še vedno neobjektivnem, pristranskem razlaganju zgodovine. Tudi slovenska izseljenska matica je na primer skrbno pripravila in v vodilne svetovne jezike na račun vseh davkoplačevalcev dala prevesti Grmičevo enostransko razlago medvoјne in povojne zgodovine (kot dr. Mikuž je gotovo bil izbran za pisca iz političnih in ne iz strokovnih razlogov), ni pa ponudila enakega prostora in enakovrednih prevodov primerno usposobljenemu piscu, ki bi mogel po tujini razkropljenim bralcem prikazati še drugo plat zvona. Danes je na razpolago tudi že kar lepo število tujih virov, ki prepričljivo kažejo, da je šlo vodilnim komunistom prvenstveno za izvedbo neusmiljene, krvave revolucije in za prevzem absolutne oblasti s svojo sicer vedno manjšinsko partijo. Osvoboditev naroda jim ni bila mar, četudi so zapeljali ali prisilili in zlorabili za svoje namene številne rodoljubne in dobronamerne partizane, opozicijo pa prisilili k samoobrambi, častni in včasih tudi nečastni, za golo preživetje. Gotovo so oblasti pokazale to nezaželenost slovenskih emigrantov tudi z zavlačevanjem in odklonitvijo slovenskega državljanstva in z onemogočanjem ali oteževanjem volilne pravice slovenskim državljanom v zdomstvu, medtem ko so uživali vso prednost neslovenski priseljenci z juga. Kraj, kjer kdo čuti, da je nezaželen ali da bi tam bil drugorazredni državljan, gotovo ni privlačen za stalno naselitev in le zelo redki so zmožni ali voljni premagati odpor proti takim razmeram in ozračju.

3. Očetje in otroci komunistične diktature se pogosto vedejo, kot da jim nima izseljenstvo razen finančne pomoči, turističnega zaslužka in morda še povprečne ali podpovprečne folklorne zanimivosti - ničesar ponuditi. Prenekaterega strokovnjaka, ki je želel dobronamerno in brezplačno pomagati, so se vodilni politiki, gospodarstveniki in včasih celo znanstveniki in kulturniki otrsli v vzvišenem prepričanju, da sami vse najbolje znajo in jim je uvoz slovenskih možganov povsem odveč, hkrati pa so trošili milijone dolarjev za tuje in marsikdaj strokovno res vprašljive svetovalce. Ko je eden široko izkušenih in vodilnih slovenskih bančnih strokovnjakov iz Amerike skušal slovenskim bančnikom dopovedati, kako bi lahko izboljšali svoj sistem poslovanja, so le nejeverno zmajevali z glavami in čakali, kdaj se bo poslovil, pri tem pa še vedno marsikdo ničesar ne naroči iz Slovenije, ko vidi neverjetno dolgo vrsto številik na položnicah in se sprašuje, kaj se bo z denarjem zgodilo, če bo eno samo številko narobe zapisal. Kot je v nedavnem pomenku povedal mednarodno priznani profesor metalurgije iz Kanade, nas spremlja paradoks, kjer izseljenci baje celo o izseljenstvu ničesar ne vemo. Tako nas lahko zviška poučuje in kritizira vsak študent, ki ga občila čez noč prikažejo kot znanstvenika in strokovnjaka.

4. Celo začasni obiskovalci, med njimi tudi tisti, rojeni zunaj Slovenije, ki jih sicer navdušijo slovenske naravne lepote in umetnostni spomeniki, so večkrat zelo razočarani nad birokratsko nezmožnostjo ali vzvišenostjo oblastnikov in včasih tudi navadnih uslužbencev, med njimi celo nekaterih priseljencev z juga, ki mislijo, da mora ves svet razumeti in govoriti srbsko - tudi v Sloveniji! Razočara tudi pomanjkanje slovenske narodne zavesti, saj vidiš verjetno na slovenskih prireditvah na tujem več slovenskih zastavic, tudi na majicah in kapah, kot smo jih na primer mi pred tremi leti videli v Ljubljani, kjer je bilo najbrž sorazmerno več ameriške navlake kot v Clevelandu.

5. Gotovo nismo izčrpali odbijajočih ali negativnih silnic v Sloveniji, niti ne pozitivnih, kjer se človek ne more dovolj napiti čudovitih lepot nebes pod Triglavom in kulturnih zakladov Slovenije, saj je prenekatera cerkev in cerkva prava umetnostna zakladnica in povsod vabi obilje cvetja prijaznih domov, kjer še živi, četudi marsikdaj v hladni senci »novega razreda«, kot bi ga imenoval Djilas, toliko srčno dobrih in plemenitih rojakov. Vse to

predstavlja močan magnet vsaj za občasne obiske, če ne že za stalno vrnitev, ki mu nasprotuje vse preveč negativnih dejavnikov ali zaprek, na katere skuša opozoriti ta tabor Slovencev v svetu.

6. Vrnitev za stalno pa seveda preprečujejo tudi pozitivne silnice v zdomstvu, kjer so izseljenci in njihovi potomci namesto negotovosti našli gotovost, gospodarsko trdnost, politično in čedalje bolj tudi socialno sprejemljivost in ugled in priložnosti ne le za udobno življenje, ampak marsikdaj tudi za zavidljive uspehe na domala vseh legitimnih področjih, kot priča tudi izredno bogata dokumentacija o slovenskih podvigih v svetu. Upoštevati moramo tudi, da marsikateri izseljenec ali njihov potomec lahko v zdomstvu tudi za Slovence in njihovo domovino in ugled doseže veliko več, kot bi dosegel, če bi živel v Sloveniji.

Kaj torej? Cilj vseh zavednih Slovencev bi moral biti, da v domovini in zdomstvu zmanjšujejo vse negativno in večamo in krepimo vse pozitivno, da bo povsod rasla zdrava slovenska narodna zavest in volja nekaj storiti in tudi marsikaj žrtvovati za lepšo prihodnost Slovenije. Četudi se zdi verjetno, da število stalnih povratnikov, zlasti še iz prekomorskih dežel, ne bo nikdar posebno visoko, je pomembno, da povsod gojimo iskreno ljubezen do slovenstva in delamo za resnični blagor Slovencev v domovini, zamejstvu (kjer je najbolj prezrto Porabje) in zdomstvu. Prav tako je nujno, da se Slovenija otrese vse tiste politične, gospodarske, medijske in »kulturne« navlake, ki ustvarja negotovost, brezpravnost, razočaranja in krivice in tako odbija in zmanjšuje njeno privlačnost za morebitne povratnike pa tudi za gospodarske vlagatelje, izletnike in goste, med njimi upokojece, ki bi lahko od časa do časa preživel tudi daljše razdobje v Sloveniji, saj se je z mladostnim domotožjem spominjajo kot nebes pod Triglavom.

Franci Žnidar, **Argentina**

Moram reči, da mi je težko razpravljati o tej tematiki in jo analizirati, kajti med znanci, prijatelji in sodelavci, ki sestavljamo slovensko skupnost v Argentini, se ne pojavlja vprašanje o vrnitvi v Slovenijo. O tem se ne pogovarjamo in tudi meni se ni rodil dvom o tej zadevi; zato se nam ni treba »odločati«. Prav zato ne morem pisati o ovirah.

Na splošno nam je jasno in sprejemamo, da smo se in se še bomo razvijali na argentinskih tleh. Tu smo se rodili, hodili v argentinske šole in univerze, tukaj delamo in gradimo prihodnost tega mladega naroda. Razumeti je treba, da je ta sestavljen iz najrazličnejših emigracij in je tukaj mogoče sožitje ljudi raznih izvorov, religij, idej itd. In prav v takem okolju Slovenec, ki prizna in uporablja svoj bogati krščansko-kulturni izvor, lahko lepo živi, veliko dobrega naredi in na splošno uživa veliko spoštovanje. Popolna svoboda v tej deželi pa pomaga, da se lahko slovenska skupnost prosto druži, organizirano dela, ohranja narodno zavest, se kulturno bogati in ohranja vse stike, ki so potrebni, z domovino svojih staršev.

V takem ozračju se mi zdi, da se lažje razumemo zakaj se nam ni treba odločati o tej zadevi.

Res je, da po vrnitvi prvega obiska v Sloveniji nekateri začnejo razmišljati o vrnitvi za vedno, pa jih kruta vsakdanjost hitro zaduši in o tej zadevi ne govorijo več.

Tisti, ki so se odločili za vrnitev, so to že naredili. V prihodnje pa mislim, da ne bo veliko takih primerov. Seveda se to lahko spremeni, morda se pa tudi obrne. Kaj če bi se morali po sili razmer (vojna, katastrofa) Evropejci izseliti...? Bi bila Argentina vabljava za Slovence? Tudi to bi bilo mogoče. Argentina je ena redkih držav, ki še danes sprejema številne izseljence (Ruse, Ukrajince, Korejce in druge). Ne bi bilo odveč ohraniti dobre in čedalje bogatejše stike s tako odprto državo. Tudi to, da so se pomnožili stiki med Slovenijo in našim izseljenstvom, in upanje, da bodo rasli še naprej, nam je dalo novih moči in se čutimo bolj vključene v slovensko resničnost, čeprav smo tako daleč.

Oprostite, če sem vas zapeljal in nisem govoril o ovirah. Zdi se mi primerno pisati o tem predvsem zato, ker v Sloveniji še premalo vidijo vlogo, ki jo odigrava slovenski narod po svetu; Slovenci, ki živijo daleč od Slovenije, mislijo veliko nanjo.

To pismo vam piše sin slovenskih staršev, rojen v Buenos Airesu pred 40 leti, poročen s hčerko slovenskih staršev. Sem oče treh otrok, ki mislijo, molijo in čutijo v slovenščini.

Na žalost se zaradi razdalje ne morem osebno udeležiti III. tabora, želim pa biti v duhu z vami, in z veseljem slediti sklepom, ki jih boste takrat sprejeli.

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino

Blaž Potočnik,
Kanada

Mnogi naši izseljenci po svetu težko dobijo slovensko državljanstvo, pa čeprav so bili rojeni v Sloveniji. Gotovo je 45-letna diktatura postavila po drugi svetovni vojni svoje zakone in mnogih sedanja vlada še ni spremenila, čeprav imamo že 5 let svobodno državo, kjer naj bi vladala demokracija po zgledu zahodnih držav. Lepše sodelovanje med strankami v domovini bi tudi bolj vplivalo na številno izseljenstvo, ki si želi tesnejših stikov z domovino. Tudi med rojaki v svetu ni resnega sodelovanja, vzroki za to so različni, nestrpnost in različni pogledi na slovensko politiko v preteklosti. Preteklo je 5 let slovenske državnosti, pa se naši politiki še ne morejo zediniti, da bi prišlo do prave in poštene sprave!

Polde Cverle,
Belgija

Še posebno se najprej zahvaljujem za vabilo na III. tabor Slovencev po svetu, a se ga žal ne morem udeležiti. Po smrti msgr. Vinka Žaklja imamo zelo veliko zadev, ki jih je treba urediti. V dveh mesecih smo imeli več sestankov in neformalnih pogovorov kot prej v vsem letu.

1. Zahvaljujem se vam v imenu nas vseh za sodelovanje. V preteklosti ste nam že poslali razstavo sester Dolinar in nam pomagali organizirati turnejo našega zbora Slomšek po Sloveniji. Še lansko leto ste na Slomškov jubilej poslali zbor Vasovalci in razstavo Ervina Kralja. Za prihodnje smo se že dogovorili, da bo lahko Anica Kos imela svojo razstavo nekje v Sloveniji.

2. Večkrat smo mislili tudi na to, da vas Slovenci po svetu verjetno ne poznajo kot izseljensko društvo. Prišlo mi je na misel, da bi bilo zelo primerno, če bi društvo SVS imelo kakšno glasilo. Zadostuje zelo preprost in skromen list, ki bi ga lahko redno pošiljali mesečno ali vsaj dvomesečno po svetu. SIM ima Rodno grudo. Vi bi pa tudi morali imeti list, v katerem bi oznanjali poročila ali razne novice. Verjetno se da dobiti za finančno pomoč kakšnega pokrovitelja.

3. Letos smo v Slomškovem letu, leto v katerem je sveti oče obiskal našo domovino. Posrečeno je bilo, ko je lani slikar Ervin Kralj med nami predstavil svojo čudovito razstavo slik z naslovom »Po Slomškovi poti«. Ervin Kralj, msgr. Vinko Žakelj in jaz smo se pogovarjali o tem, da bi bilo dobro, če bi nekdo izdal koledar s temi slikami. To bi bilo primerno za konec leta 1996 (koledar za 1997). Z veseljem bi pri tem sodeloval tudi Ervin Kralj, če bi nekdo izdajo finančno podprl. Ali bi se lahko društvo SVS zanimalo za takšen koledar? Zavedati si moramo, da so

Kraljevi gvaši enkratni v Sloveniji. SVS bi imela zelo lepo zgodovinsko izdajo, že zaradi tega, ker bo verjetno Slomškova beatifikacija šele na koncu tega ali v začetku drugega leta.

4. Vprašujem tudi, ali bi lahko društvo SVS igralo večjo vlogo pri organizaciji tradicionalnega srečanja treh Slovenij na sv. Višarjah? Svet slovenskih krščanskih izseljencev v Evropi je s tem začel, a dvomim, da bo lahko to naprej vodil. Vplivati bo treba še bolj na mladino po raznih slovenskih središčih, kot so npr. Pariz, Stuttgart, itd. Kot organizacija bo počasi S.S.K.I.E. izginila, in bo treba poskrbeti, da bo prevzela to zadevo druga organizacija, samo da bi to ohranili. Pri tem bi se lahko vi povezali z Jankom Mačkom ali se pozanimali pri Pavletu Žaklju, ker želita sestaviti arhiv v spomin na msgr. Vinka Žaklja delno v Šentjoštu in delno na Sv. Višarjah. Za nasvet se lahko vedno obrnete na prelata Naceta Čretnika ali gospoda Janeza Puclja. Pri obravnavanju nasledstva organizacije tradicionalnega srečanja v Domu srečanja Lamberta Ehrliche pa smo lahko tudi pomožni sodelavci z dr. Brankom Zornom in njegovo soprogo Vereno. O tem predlogu, ki vam ga tukaj opisujem, Zornova še nista seznanjena. Gotovo ne bosta nič imel proti, da bi SVS prevzela to organizacijo, ker tudi sama nimata več toliko časa. Lepa zamisel je že to, da bo SVS organizirala srečanje mladine v Ljubljani, ki se potem konča na Sv. Višarjah. Ali bi lahko to nadaljevali tudi v prihodnjih letih?

5-Glede vaše teme »**Razlogi zaradi katerih se Slovenci po svetu ne vrnejo domov**« bi želel nekaj povedati. Pri tem je treba upoštevati več dejavnikov.

Malo predolgo je bila Slovenija pod Jugoslavijo. Do takrat, ko je dosegla Slovenija samostojnost, se je po svetu že toliko slovenskih družin ukoreninilo. Zgubili smo seveda asimilirane Slovence; integrirani Slovenci pa so zdaj navezani na dom v tujini (materialno najprej). Potomci so že rojeni v tujini in niso več tujci. Težko je zapustiti to, kar so si pridobili (stanovanja, družine, službe itd). Če pa bi se vrnil, bi verjetno imeli težave, saj vedno beremo in slišimo, kako težko je najti v Sloveniji stanovanje, službo itd.

Pri tem je treba tudi upoštevati, da doživljajo Slovenci na tujem že bolj razvito demokracijo in svobodo, večji življenjski standard (večje plače, pomembne službe, itd.). Dvomim, da bi nekdo, ki ima po dolgih letih že zelo visoko in ugodno službo, imel pogum, da bi v Sloveniji znova hotel začeti.

Mislím, da so se od svojih staršev tudi naučili, da je preseljevanje zelo težka in boleča zadeva. Čeprav jih ljubezen do slovenstva veže z domovino in sorodniki bi se potomci zdaj še težje ločili od svojih staršev in drugih sorodnikov tukaj v tujini, ker jim to pomeni »pravi dom«. Še težje je v slovenskih družinah, kjer so se Slovenci pomešali z drugim narodom.

Ker seveda govorim o belgijski situaciji, moram dodati, da se nam za zdaj ne splača vrniti, ker ne doživljamo več oddaljenosti do Slovenije kot ovire. Kaj pa nam danes pomeni tisoč kilometrov? Celó večkrat na leto smo lahko za kratek čas »doma«, ker smo postali zelo mobilni (telefon, telefaks, avto itd.). Zato mislim, da ne more rasti hrepenenje po vrnitvi.

Lahko se bo to kaj spremenilo v prihodnosti. Sliši se že tu in tam, da se nekateri nameravajo vrniti, ampak šele takrat, ko bodo šli v pokoj. Verjetno je vse odvisno od tega, kako se slovenska država vede do zdomcev. Gotovo ima Slovenija ta čas še preveč svojih notranjih težav glede formiranja lastne države in skrb za navezovanje nujno potrebnih stikov z drugimi državami. Za zdaj se Slovenija zanima samo za politiko, ekonomijo, trženje, turizem, itd. Kje je zaskrbljenost za Slovence po svetu, sploh če govorimo o teh, ki so se že rodili na tujem? Seveda so močno vabljeni, da bi se vrnil. Vendar bo morala Slovenija izseljencem omogočiti boljše razmere za vrnitev.

Upam, da boste iz mojih pomislekov razbrali kaj uporabnega.

Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu in njihovi potomci ne odločajo za vrnitev v domovino

*lic. Ivan Korošec,
Argentina*

Glede na temo III. tabora IDSVS:

»Razlogi, zaradi katerih se Slovenci po svetu ne odločajo za vrnitev v domovino«, se mi zdi, da so glavne ovire:

- predolgo ni bilo svobode. Vsi so korenine pognali na tujih tleh:
 - a) če je življenjsko ugodje večje, kot bi moglo biti doma, je to velik zadržek;
 - b) družine s sinovi in vnuki, ki jim je tuja država rodna domovina;
 - c) mešani zakoni;
 - č) dom na tujem, ki ga marsikdo doma nima več;
 - d) krog prijateljev, ki jih doma ni. Domače okolje na tujem in tuje doma;
 - e) vezi s širšo družino, z organizacijami, s pomembno službo ali drugimi dejavnostmi.

Kaj posebno odvrta **starejše**:

še vedno nepopravljene krivice:
ukradeni domovi in posestva,
državljanstvo,
socialno zavarovanje,
obdavčena pokojnina,
razredni zakoni,
še vedno privilegiji nasilju,
sovražno okolje
vlada,
sodstvo.

Kaj privlačuje starejše?

Domotožje po vsem izgubljenem, lepota Slovenije, izgubljena domovina.

Kaj odvrta mladino?

Nepriznanje študija, brezposelnost, nezadostna podpora, nepreskrbljeno stanovanje.

Kaj privlačuje mladino?

Slovenska zavednost, lepota Slovenije, nova doživetja, Evropa.

Sklepne misli

Gledano še tako optimistično, ne morem mimo dejstva, da smo velik del, mogoče večino našega izseljenstva v teh 6 letih izgubili. To, česar ni mogel napraviti komunizem, je uspelo skoraj v polni meri strankam, ki delujejo pod novimi imeni. Oton Župančič bi zapisal: »Vzela nam jih je nova »svoboda«.

Kaj nam ostane? Nekaj bi se še dalo rešiti. Rešiti mislim v smislu stalne vrnitve ali vsaj intenzivne povezave z domovino. Kako bi mogli to ustvariti? Načina sta dva, celovita sprememba duha pri starih silah, te so nam bile več kot 50 let nenaklonjene, ali prodor novih političnih sil.

Tudi to, da so se okrepili stiki med Slovenijo in našim izseljenstvom, in v upanju da bodo rasli še naprej, nam je dalo novih moči in se čutimo vključene v slovensko resničnost, pa tudi če smo tako daleč.

Se bo to kaj spremenilo v prihodnosti? Sliši se že tu in tam, da se nekateri nameravajo vrniti, ampak šele takrat, ko bodo šli v pokoj. Verjetno je vse malo odvisno od tega, kako se slovenska država vede do zdomcev. Gotovo ima Slovenija ta čas preveč svojih notranjih težav glede formiranja lastne države in skrb za navezovanja nujno potrebnih stikov z drugimi državami. Za zdaj se Slovenija samo zanima za politiko, gospodarstvo, trženje, turizem, itd. Kje je še potem skrb za Slovence po svetu, če seveda govorimo o teh, ki so se že rodili na tujem. Seveda so močno vabljeni, da bi se vrnili, vendar bo morala Slovenija izseljencem omogočiti boljše razmere za vrnitev.

Kaj torej? Cilj vseh zavednih Slovencev bi moral biti, da v domovini in zdomstvu **zmanjšujejo vse negativno in večajo in krepijo vse pozitivno, da bo povsod rasla zdrava slovenska narodna zavest in volja nekaj storiti in tudi marsikaj žrtvovati za lepšo prihodnost Slovenije**. Četudi se zdi verjetno, da število stalnih povratnikov, zlasti še iz prekomorskih držav, ne bo nikdar posebno visoko, je pomembno, da povsod gojimo iskreno ljubezen do slovenstva in delamo za resnični blagor Slovencev v domovini, zamejstvu (kjer je najbolj prezrto Porabje) in zdomstvu. Prav tako je nujno, da se Slovenija otrese vse tiste politične, gospodarske, medijske in »kulture« navlake, ki ustvarja negotovost, brezpravnost, razočaranja in krivice in tako odbija in zmanjšuje njeno privlačnost za morebitne povratnike pa tudi za gospodarske vlagatelje, izletnike in goste, med njimi upokojence, ki bi lahko od časa do časa preživeli tudi daljše razdobje v Sloveniji, ki se je z mladostnim domotožjem spominjajo kot nebes pod Triglavom.

Lepše sodelovanje med našimi strankami v domovini bi tudi ugodneje vplivalo na številno emigracijo, ki si želi tesnejših stikov z domovino. Tudi med rojaki v svetu ni resnega sodelovanja, vzroki za to so različni, nestrpnost in različni pogledi na slovensko politiko v preteklosti. Preteklo je 5 let slovenske državnosti, pa se naši politiki še ne morejo zediniti, da bi prišlo do prave in poštene sprave.

Begunsko taborišče v Spittalu na Dravi je bilo kakor veliko prekomorsko pristanišče, kjer smo čakali ladje, da nas popeljejo kamor koli - le naprej - le ven iz ječe. Vendar smo bili pripeti na zemljo pod Karavankami, kakor nemirni čolni na obali.

Pa so prišli svetovni mešetarji na trg s sužnji in izbirali našo mladost - dekleta za služkinje in strežnice njim, ki so nas prodali. In preživele fante za plantaže, plavže, rudnike, stepske proge in pragozdove.

Samo številke so bile ta naša mladost, ki so jo odvažali - dekleta in fante. Samo številke za transport, potem niti to ne.

Ob slovesu nisem bil navzoč, preveč je bolelo v duši. Na ovinku sem čakal in štel tovornjake. Najraje bi se vlegel na cesto, da bi ustavil ta žalostni sprevod brez pesmi in robcev v pozdrav. Tovornjaki so drveli kot z ukradenim zakladom. Pritajene solze so udušile klic gluhe prošnje: »Domovina, kje si?«

Zdi se mi, da še vedno slišim ta klic: Domovina, kje si - ?

Izseljensko društvo Slovenija v svetu skrbi za vse izseljence, zato vam ljubeznivo ponuja roko v pomoč v vseh osebnih zadevah in skupnih potrebah.

Kako radi bi odstranili vse negativne silnice, ki preprečujejo vrnitev tisočim, da bi se vsak, kdor hrepeni in želi, vrnil in napil lepote in kulturnih zakladov prelepe Slovenije, kjer poleg naravnih lepot, vabijo bele cerkvice in cvetja bogati domovi, prijaznih, srčno dobrih ljudi.

Vrnite se, sestre in bratje, in skupno bomo gradili še lepšo Slovenijo!

Odbor SVS in sodelujoči

Posebna izdaja Informativno-kulturnega glasila
Izseljenskega društva Slovenija v svetu
Uredil: Ivan Korošec

Izdajo podprla: Urad za Slovence po svetu
in Ministrstvo za Kulturo Republike Slovenije